

De economische gevolgen van de oorlog in Irak

Jan Jacobs en Elmer Sterken

Maart 2003

De dreiging van een militair conflict in Irak noopt economen tot nadenken over de mogelijke gevolgen van een oorlog. Wat zijn de consequenties van militair ingrijpen voor de groei van de wereldeconomie? Kan het de wereldeconomie uit het dal trekken?

De onzekerheid rond het begin en de eventuele aard van de oorlog is groot en heeft langs diverse kanalen invloed op macro-economische kernvariabelen. Men kan grofweg drie kanalen onderscheiden: (i) de olieprijs, (ii) de omvang van de militaire uitgaven (voor en na een eventuele oorlog) en (iii) het 'sentiment' van economische agenten. Een populaire eerste gedachte is de vermeend positieve Keynesiaanse bestedingsimpuls van defensie-uitgaven. Men kan zelfs het argument naar voren brengen dat het opschroeven van deze uitgaven endogeen is: in een conjunctureel dal is het aantrekkelijk om een directe aanleiding te hebben voor bestedingsimpulsen. Of in de woorden van Von Clausewitz anderhalve eeuw

geleden “Der Krieg ist nichts als die fortgesetzte Statspolitik mit anderen Mitteln”: de oorlog in Irak als ultieme conjunctuurpolitiek? Ook zou het oplossen van de onzekerheid rond het ontstaan van oorlog door het beginnen van de oorlogshandelingen zelf al tot economisch optimisme kunnen leiden. Maar het belangrijkste kanaal lijkt toch wel de olieprijs te zijn. Sinds de jaren zeventig zijn alle belangrijke recessies in de VS ingeleid door een sterke stijging van de olieprijs, al dan niet gepaard gaand met het begin van oorlogshandelingen. Zelfs de economische terugval in 2001 kan men toeschrijven aan de sterk gestegen olieprijs in 1999-2000 (de olieprijsinflatie bedraagt ongeveer 250% over deze periode).

De Amerikaanse econoom William Nordhaus heeft onlangs schattingen van de kosten van een mogelijke Tweede Golfoorlog gepresenteerd.¹ Uiteraard spelen verschillende vormen van onzekerheid een rol in het maken van deze schattingen. Ten eerste, wat zijn de diverse militaire scenario's? Wordt het een snelle, voor de VS succesvolle oorlog of wordt het een slepend conflict? Ten tweede, wat zijn de gevolgen voor bijvoorbeeld de olieprijs van de diverse militaire scenario's? Ten derde, wat zijn de kosten van een eventuele

¹ William D. Nordhaus, The economic consequences of a war in Iraq, *NBER Working Paper* 9361, December 2002. William D. Nordhaus, The Economic Consequences of a War With Iraq, in Carl Kaysen, Steven E. Miller, Martin B. Malin, William D. Nordhaus, John D. Steinbruner,

bezetting en herstel van Irak na de oorlog en wie gaat deze lasten dragen?

Het laatste argument speelt ongetwijfeld een rol in de politieke wil van andere grootmachten om te participeren in het conflict. Ten vierde, in hoeverre is een eventuele oorlogsdreiging al meegenomen in de koersen van aandelen, consumentenvertrouwen en de olieprijs zelf? Nordhaus presenteert schattingen van de totale kosten van een snelle en een slepende oorlog. De snelle oorlog zou voor ongeveer 100 miljard dollar (in prijzen van 2002) gevoerd kunnen worden, terwijl een slepende oorlog (van een driekwart jaar ongeveer) bijna 2000 miljard dollar zou kosten.

Wij concentreren ons in deze bijdrage op de kosten van de drie bovengenoemde elementen: de olieprijs, de bestedingsimpuls en het 'sentiment'. Wat betreft de olieprijs rekent Nordhaus ons voor dat een snelle oorlog kan leiden tot een 'normalisering' van de olieprijs tot ongeveer 21-22 dollar in 2004, oftewel een daling met ongeveer 10 dollar per vat. Diverse schattingen hebben becijferd dat een dergelijke olieprijsdaling leidt tot ongeveer een half procent-punt extra groei van de wereldhandel per jaar gedurende een periode van ongeveer twee jaar. Een slepend conflict kan de

olieprijs goed naar 40 dollar per vat stuwen, hetgeen dus zou leiden tot een afname van de groei met een half procent-punt per jaar.

Om de Keynesiaanse bestedingsimpuls effecten van additionele militaire uitgaven te bepalen geeft Nordhaus een overzicht van de militaire kosten van eerdere conflicten. Zo bedroegen de Amerikaanse militaire uitgaven als percentage van het bbp in de Tweede Wereldoorlog 41,4%, in Korea 8,0%, in Vietnam 1,9% en in de eerste Golfoorlog slechts 0,3%. Nordhaus concludeert hieruit dat men de macro-economische gevolgen van additionele defensie-uitgaven van een kort conflict in ieder geval niet moet overschatten.

Welke effecten heeft een oorlog in Irak op het 'sentiment'? Nordhaus schat de risicopremie op de olieprijs op ongeveer 5 dollar per vat. Bovendien valt niet te ontkennen dat financiële markten nerveus reageren op de oorlogsdreiging. Op de aandelenmarkt is de risicopremie behoorlijk opgelopen, hetgeen vooral voor de obligatiemarkten gunstige heeft gehad. Interestvoeten zijn aanzienlijk gedaald. Nordhaus analyseert vertrouwensindices tijdens de Eerste Golfoorlog. Hieruit blijkt dat de aandelenmarkten (S&P) ongeveer 15% verloren, terwijl het consumentenvertrouwen bijna 30% moest inleveren op het dieptepunt van

het conflict. Sinds september 2001 is de MSCI-wereld index met zo'n 30 procent gedaald, terwijl het consumentenvertrouwen in de VS volgens de Conference Board met ruim een kwart is afgenomen in dezelfde periode.

Al met al lijkt het militaire bestedingseffect van een oorlog beperkt. Het is maar de vraag of deze Keynesiaanse impuls als een vliegwiel van het conjuncturele herstel kan leiden. Als het al zo is, dan zal het vooral via het hervonden vertrouwen moeten verlopen. De inflatoire gevolgen van een olieprijsstijging zijn veel belangrijker. Een permanente stijging van de oliekosten leidt na ongeveer een half jaar tot inflatie in de OECD-landen en tot een groeivertraging na ruim een jaar. De economische gevolgen van een oorlog lijken aldus alleen gunstig te zijn als er snel duidelijkheid over de oliemarkten komt.